

3. Макарова О. В. Правовий нігілізм: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень” / О. В. Макарова, 2010. 186 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-48>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПАТРОНАТНОЇ СЛУЖБИ

Васильківська Вікторія Владиславівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного

і фінансового права,

Національний університет «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

З огляду на те, що характеристики правової природи патронатної служби має важливе і теоретико-методологічне, і нормотворче, і правозастосовне, і практичне значення, видається за необхідне звернутися до окремих аспектів нормативного визначення патронатної служби.

По-перше: слід зазначити, що поняття «патронатна служба» є, певною мірою, узагальнюючим поняттям, хоча саме воно найчастіше використовується у нормативних актах. Водночас, у деяких законах використовуються поняття «відділ забезпечення діяльності керівництва» [1], «служба інспекторів» [2] із тим самим сутнісним наповненням, що і патронатна служба.

По-друге: виокремлення особливостей нормативного визначення патронатної служби передбачає необхідність зіставлення цього виду служби з державною службою, оскільки з прийняттям Закону України «Про державну службу» (1993) [3], патронатних службовців уперше опосередковано було віднесено до державних службовців, що підтверджується положенням абз. 1 ст. 1 Закону, який визначав поняття «державна служба» як «професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та її апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів» [3]. Саме положення «... щодо практичного виконання завдань і функцій держави» свідчить про те, що патронатні службовці не належать до категорії державних службовців, оскільки на них не покладається виконання таких функцій. Підтвердженням цього

є і ст. 25 «Класифікація посад» Закону «Про державну службу» (1993), зміст якої не передбачав використання поняття «патронатні службовці». Тільки положення абз. 11 ст. 25 «... віднесення існуючих посад державних службовців, а також віднесення ... нових посад державних службовців ... до відповідної категорії посад державних службовців проводиться Кабінетом Міністрів України ...» дозволяло Уряду відповідними розпорядженнями відносити посади патронатних службовців до відповідних категорій державних службовців. При цьому слід звернути увагу на те, що Кабінет Міністрів України жодного разу, приймаючи відповідні розпорядження щодо патронатних службовців, не використовував формулювання: «віднесення посад державних службовців (щодо патронатних службовців – *авт.*) ... – до відповідної категорії посад державних службовців», тобто Уряд, всупереч вимогам ст. 25 Закону «Про державну службу» (1993), яка передбачала віднесення або «існуючих посад державних службовців» – до відповідної категорії посад державних службовців, або «нових посад державних службовців» – до відповідної категорії посад державних службовців, відносив державні посади працівників патронатної служби (а не державних службовців!!!) до відповідної категорії посад державних службовців. Отже, Закон «Про державну службу» (1993) навіть опосередковано не відносив посади патронатних службовців до категорій посад державних службовців, надаючи їм, таким чином, статус державних службовців, оскільки державні посади, які займали патронатні службовці не охоплюються поняттями «існуючі посади державних службовців» або «нові посади державних службовців», а віднесення посад патронатних службовців до відповідних категорій посад державних службовців здійснювалося Урядом через існування законодавчої прогалини щодо визначення правової природи патронатної служби і правового статусу патронатних службовців.

По-третє: оскільки такий стан правової детермінації патронатної служби не відповідав вимогам чинного законодавства про державну службу чинний Закон України «Про державну службу» (2015) [4] уперше нормативно розмежував державну службу і патронатну службу визначивши, що його дія не поширюється на працівників патронатних служб (п. 18 ч. 3 ст. 3). Окрім зазначеної статті, ст. 92 «Патронатна служба» названого Закону, яка, як логічне продовження концепції розмежування патронатної та державної служби, уперше законодавчо передбачила ряд основоположних засад патронатної служби, як виду людської діяльності, що регламентується трудовим законодавством. При цьому важливо зазначити, що хоча ст. 92 за своїм змістом не охоплюється названим Законом, про що йшло вище, необхідність її включення до цього Закону обумовлена потребою чіткого та

однозначного законодавчого відокремлення державної служби від патронатної служби саме з огляду на положення Закону «Про державну службу» (1993). Основними параметрами ст. 92 є те, що вона уперше законодавчо визначила:

1) відкритий перелік посадових осіб, які мають патронатну службу (Президент України; Голова Верховної Ради України, його перший заступник та заступники; працівники секретаріатів депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України; Прем'єр-Міністр та інші члени КМУ; народні депутати; судді Конституційного Суду України, судді;

2) відкритий перелік посад патронатної служби: радники, помічники, уповноважені, консультанти, прес-секретарі (у залежності від органу державної влади). Окрім посад, які наведено цій статті, до посад патронатної служби слід віднести й інші посади, не передбачені ст. 92, зокрема посади служби інспекторів Вищої ради правосуддя, правовий статус яких визначається Законом «Про Вищу раду правосуддя» [2], Положенням про Секретаріат Вищої ради правосуддя [5] і Положенням про інспектора Вищої ради правосуддя [6];

3) особливості призначення на посаду і звільнення з посади, які суттєво відрізняються від аналогічних дій щодо державних службовців. Стосовно вступу на патронатну службу слід зазначити, що її працівники не проходять конкурсного відбору, як єдиного способу вступу на державну службу (окрім винятків, чітко встановлених Законом). Це питання вирішується посадовою службою – «патроном», який і має право на патронатну службу. При цьому важливо звернути увагу на те, що чинне законодавство передбачає: 1) вимоги (не уніфіковані, як це має місце щодо державних службовців) щодо працівників патронатної служби у залежності від державного органу; 2) обмеження (не уніфіковані) щодо призначення на посаду. Патронатна служба характеризується й особливостями звільнення з посади, зокрема відповідно до ч. 2 ст. 92 працівник патронатної служби призначається на посаду на строк: або а) повноважень особи, працівником патронатної служби якої він призначений; або б) на час діяльності депутатської фракції (депутатської групи) у Верховній Раді України, працівником патронатної служби якої він призначений. Таким чином, працівник патронатної служби приймається на строкову службу без зазначення конкретного строку, але з обмеженням цього строку певними юридичним фактом – припиненням повноважень особи/депутатської фракції (депутатської групи), працівником патронатної служби якої він призначений;

4) проходження патронатної служби регулюється КЗпП, окрім: ст.ст. 39-1, 41-1, ст. 49-2, ч. 3 ст. 184 КЗпП України. Як видається, встановлення таких виключень додатково характеризує особливості

звільнення з посади патронатної служби (звільняється «патрон» – звільняються його патронатні службовці без жодних гарантій щодо їхнього залишення на посаді);

5) особливості проходження патронатної служби у залежності від державних органів (Президента України, КМУ, судових органів);

6) умови зарахування стажу патронатної служби до стажу державної служби: ч. 5 ст. 92 чітко визначає, у якому разі час роботи на посадах патронатної служби зараховується до стажу державної служби та враховується при присвоєнні державному службовцю рангу в межах відповідної категорії посад: якщо до призначення на посаду патронатної служби він перебував на державній службі та після звільнення з посади патронатної служби повернувся на державну службу. Слід зазначити, що це положення є єдиною умовою зарахування патронатної служби до стажу державної служби. У всіх інших випадках час роботи на посаді патронатної служби не зараховується до стажу державної служби та не враховується при присвоєнні державному службовцю рангу в межах відповідної категорії посад.

Література:

1. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

2. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.1916 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>

3. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. (не чинний).

4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

5. Про затвердження Положення про секретаріат Вищої ради правосуддя: Рішення ВПР від 23.03.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr579910-17#Text>

6. Про затвердження Положення про інспектора Вищої ради правосуддя: Рішення ВПР від 15.08.2017 р. URL: http://www.vru.gov.ua/content/act/2440_15.08_.2017_1.pdf